Ἔκθεσις

συνοπτική τῆς Ἱστορίας
τοῦ Σχολείου ΧΩΡΙΣΤΗΣ

———— • ————

Εἶναι γνωστή ἡ ἱστορία τῆς κωμοπόλεως Χωριστῆς πρώην «Τσατάλτζας». Ἀνέκαθεν ὑπῆρξε πρωτοπόρος εἰς πᾶσαν Ἐθνικήν καί Θρησκευτικήν ἐκδήλωσιν ἀπόδειξις ἡ ὕπαρξις ἐν αὐτῇ περικαλλοῦς ναοῦ καί καλλιμαρμάρου καί μεγαλοπρεποῦς διδακτηρίου. Ἀμφότερα δημιουργήματα τῶν ὑπερόχων κατοίκων τῆς κωμοπόλεως ἐκ τῆς πρός τήν θρησκείαν πίστεως καί τῆς πρός τήν Παιδείαν ἀγάπης αὐτῶν.

Εἰς πολύ μακρότατον παρελθόν ἀνάγεται ἡ ἵδρυσις τῆς κωμοπόλεως εἰς ἀπόστασιν ἕξ περίπου χιλιομέτρων (ἀπό) τῆς δημοσίας ὁδοῦ Δράμας-Καβάλας καί ὀλίγον ἀριστερά αὐτῆς ἐντός μικρᾶς κοιλάδος, περιβαλλομένης ὑπό μετρίου ὕψους γηλόφων καί διαχωριζομένης εἰς δύο ἴσα, σχεδόν, μέρη διά τινος χειμάρου[*sic pro* «χειμάρρου») ὁρμητικοῦ κατά τήν περίοδον τῶν βροχῶν ἐξ οὗ καί τό ὄνομα αὐτῆς. Οἱ λόγοι τῆς θεμελιώσεως τῆς κωμοπόλεως εἰς τήν περί τά 800 περίπου μέτρα ἀπέχουσαν θέσιν ἐκ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Δράμας-Καβάλας ἦσαν, λέγουν οἱ ἐπιζῶντες γέροντες, νά μή γίνονται ἀντιληπτοί ὑπό τῶν Τούρκων καί τῶν Βουλγάρων, ἰδίως τῶν τελευταίων, καί διά νά ἐνεργοῦν αὐτοί κατά τό ἰδικόν τους σύστημα καί κατά τάς ἐντολάς τάς ὁποίας ἐλάμβανον ἐκ τοῦ Κέντρου ὑπέρ τῆς ἀπελευ-|[2]θερώσεώς των.

Κάτοικοι μέ τοιαῦτα αἰσθήματα πίστεως εἰς τήν πατροπαράδοτον καί ἔμφυτον ἑλληνοχριστιανικήν παρακαταθήκην, ἀλλά καί εἰς τήν ριζωμένην καί βαθειά εἰς τήν ψυχήν των πεποίθησιν ὑπέρ τῆς ἀπελευθερώσεώς των, δέν ἦτο δυνατόν νά ὑστερήσουν καί εἰς τό ζήτημα τῆς Παιδείας. Διότι δι' αὐτῆς θά ἐπετύγχανον ἐνωρίτερον τήν ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐγενοῦς των πόθου πρός τήν Ἐλευθερίαν. Αὐτό ἦτο ἀνέκαθεν τό προσφιλές των ὄνειρον καί (ἡ) μοναδική των ἐπιδίωξις. Ἐκμεταλλευόμενοι τά ὀλίγα προνόμια καί θρησκευτικάς ἐλευθερίας, τά ὁποῖα μετά φειδοῦς ἐδίδοντο ὑπό τῶν ἑκάστοτε Σουλτάνων, ἐφρόντιζον μόνοι των, ἄνευ κατ' ἀρχάς οὐδεμιᾶς παρ' οὐδενός ὑποστηρίξεως, νά ἐκμανθάνουν τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν καί νά μεταδίδουν δι' αὐτῆς εἰς τάς ἐπερχομένας γενεάς τήν χριστιανικήν θρησκείαν καί τήν πρός τήν οἰκογένειαν ἀγάπην, ἀλλά καί τήν πίστην πρός τήν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἔθνους σφυρηλατοῦντες μετ' ἐπιμονῆς τάς τρυφεράς ψυχάς τῶν μικρῶν Ἑλληνοπαίδων.

Οὕτω, Ἑλληνικόν σχολεῖον ἐλειτούργη[*sic pro* «ἐλειτούργει»] ἀνέκαθεν ἐν Χωριστῇ. Τήν λειτουργίαν αὐτοῦ ὑπεβοήθη[*sic pro* «ὑπεβοήθει»] καί τό γεγονός ὅτι ὁ πληθυσμός αὐτῆς ἦτο ἐκ παλαιοτάτων χρόνων ἀμιγής Ἑλληνικός ἀριθμοῦν[*sic pro* «ἀριθμῶν»] περί τάς τετρακοσίας οἰκογενείας. Μεταξύ αὐτῶν εἶχον ἐγκατασταθῆ μόνον περί τάς εἴκοσι-πέντε οἰκογένειαι τουρκικαί, αἱ ὁποῖαι σύν τῷ χρόνῳ ἀφωμοιώθησαν ὅλαι γλωσσικῶς ὑπό τῶν ἑλληνικῶν. Διδάσκαλοι ὅμως πτυχιοῦχοι δέν ὑπῆχον διά νά διδάξουν εἰς αὐτό. Οὔτε εἰς τήν Δράμαν ὑπῆρχε Γυμνάσιον ἑλ-|[3]ληνικόν, οὕτως ὥστε οἱ ἀπόφοιτοι αὐτοῦ νά εἶναι εἰς θέσιν νά διδάσκουν εὐχερῶς εἰς αὐτό τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν. Μόνον εἰς τάς Σέρρας ὑπῆρχε καί ἐλειτούργη[*sic pro* «ἐλειτούργει»] πλῆρες ἑλληνικόν γυμνάσιον. Ἐκεῖ μετέβαινον ἐλάχιστοι νέοι ἐκ Χωριστῆς καί ἐμορφώνοντο ὀλίγον. Μέ τήν ὀλίγην αὐτήν μόρφωσιν ἀλλά

καί μέ τήν ὑπέροχον ψυχικήν ἑλληνικήν δύναμιν κατώρθωνον οὗτοι νά ἀνταποκρίνωνται πρός τόν σκοπόν εἰς τόν ὁποῖον ἐτάσσοντο.

Τό λειτουργοῦν ἐνταῦθα Σχολεῖον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀρχή τῆς ἱδρύσεως καί λειτουργίας χάνεται εἰς τά βάθη τῶν ἐτῶν τῆς τουρκικῆς δουλείας, ἦτο μᾶλλον κοινοτικόν. Ἐλειτούργη[*sic pro* «Ἐλειτούργει»] δέ κεχωρισμένως ὡς τῶν Ἀρρένων καί τῶν Θηλέων. Συνετηροῦντο ὅμως ἀμφότερα ὡς ἑνιαῖον Δημοτικόν Σχολεῖον ὑπό εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς «Ἐφοροδημογεροντίας» καλουμένης. Δηλαδή ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὑπῆρχον προσηρτημένοι εἰς τήν Ἐκκλησιαστικήν Ἐπιτροπήν φροντίζοντες διά τά ἔσοδα, τά ὁποῖα ἦσαν ἀπαραίτητα διά τήν συντήρησιν καί λειτουργίαν τοῦ Σχολείου. Ταῦτα δέ συνίσταντο ἰδίως ἐξ ἐράνων μεταξύ τῶν ἐκκλησιαζομένων ἑκάστοτε κατοίκων καί ἐκ ποσοστῶν ἐπί τῆς παραγομένης ὑφ' ἑκάστου ποσότητος καπνοῦ, εἰσπραττομένων κατά τήν πώλησιν τοῦ προϊόντος ὑπό τῆς Ἐπιτροπῆς. Οἱ κάτοικοι ἀγογγύστως προσέφερον τό ἀναλογοῦν εἰς ἕκαστον ποσόν διά τό Σχολεῖον των, τό ὁποῖον ἐλειτούργη[*sic pro* «ἐλειτούργει»] εἰς ἴδιον διδακτήριον τῶν Ἀρρένων καί εἰς τό ἴδιον τό τῶν Θηλέων. Συνετηρεῖτο λοιπόν τό οὕτω πως λειτουργοῦν Σχολεῖον τῆς Χωριστῆς ὑπό τῆς ὡς ἄνω ἀναφερθείσης Ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας κα-|[4]θῆκον ἦτο νά ἐξασφαλίζῃ τήν συντήρησιν τῶν πεπαλαιωμένων διδακτηρίων εἰς τά ὁποῖα ἐστεγάζοντο καί ἐφοίτων τά τέκνα τῶν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως καί <εἰς> τήν ἐξεύρεσιν καί τήν μισθοδοσίαν τῶν ἐργαζομένων εἰς αὐτό διδασκάλων, προτιμωμένων τῶν πλέον ἱκανῶν ἐκ τῶν ἐγγραμμάτων. Τόσην ἀγάπην πρός τήν Παιδείαν ἔτρεφον οἱ παλαιοί κάτοικοι τῆς κωμοπόλεως, ὥστε ὅταν ἐπληροφοροῦντο, ὅτι εἰς ἕν ἄλλο(ν) χωρίον εἰργάζετο διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἔχαιρε φήμην[*sic pro* «φήμης»] ἱκανοῦ τοιούτου, μετέβαινεν ἡ Ἐπιτροπή, τῇ ἀπαιτήσει τῶν γονέων, καί καταβάλλουσα περισσότερον μισθόν εἰς αὐτόν τόν ἀπέσπα ἐκ τοῦ ἐν ᾧ εἰργάζετο Σχολείου καί τόν προσελάμβανεν εἰς τό ἰδικόν της.

Οὕτως εἶχον τά πράγματα τῆς λειτουργίας τοῦ σχολείου Χωριστῆς μέχρι τοῦ 1904. Ἀπό τοῦ ἔτους ὅμως αὐτοῦ καί ἐντεῦθεν, ἤρχισε δρῶσα μέ πρωτοφανῆ βιαιότηταν[*sic pro* «βιαιότητα»], βαρβαρότητα καί θηριωδίαν ἡ βουλγαρική προπαγάνδα διά τοῦ κομιτάτου αὐτῆς, τοῦ ἐνόπλου δηλονότι τμήματός της, διά τόν πάσῃ θυσίᾳ ἐκβουλγαρισμόν τῆς Μακεδονίας μας. Ἤρχισεν ἄγριος καί τρομερός διωγμός τῶν Ἑλλήνων καί ἐξ αὐτῶν τῶν διδασκάλων, τῶν κληρικῶν καί λοιπῶν διανοουμένων καί ἡ καταστροφή παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ. Πρό τοῦ τοιούτου κινδύνου τοῦ ἐκβουλγαρισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ καί τῆς ἀπωλείας συνεπῶς τῆς ἑλληνικότητος τῆς Μακεδονίας μας ἐκ τῆς μεταχειριζομένης πρός τοῦτο πᾶν θηριῶδες μέσον <τῆς> βουλγαρικῆς προπαγάνδας, ἡ Ἑλληνική Κυβέρνησις, ὀρ-|[5]θῶς ποιοῦσα, ἐκτός τῆς ἱδρύσεως Ἑλληνικοῦ κομιτάτου ὑπό τήν ἀρχηγίαν τοῦ ἀείμνηστου Παύλου Μελᾶ διά τό ἀντίρροπον τοῦ βουλγαρικοῦ, συνεπικουρουμένου ὑπό τῆς προσφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς νεολαίας καταταγείσης μετά ζηλευτῆς προθυμίας καί αὐθορμήτως ὑπό τήν Σημαίαν του, ἀπέστειλεν εἰς ἕκαστον χωρίον Ἕλληνας ἀξιωματικούς νά πλαισιώσουν τά Ἑλληνικά Δημοτικά Σχολεῖα ὡς διδάσκαλοι. Οὗτοι τήν μέν ἡμέραν ἡσύχως καί εἰρηνικῶς ἐδίδασκον εἰς αὐτά, τήν δέ ἑσπέραν, ὁσάκις ἐνεφανίζετο πλησίον ἡ βουλγαρική ἀπειλή, ἀντιμετώπιζον ἀποτελεσματικῶς τά ἀνθελληνικά σχέδιά της. Τήν προσπάθειάν των αὐτήν ἐνίσχυε ἠθικῶς καί ἡ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας ἄξιος ἐκπρόσωπος εἰς Δραμαν [*sic* pro «Δράμαν»] ὑπηρέτει ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης αὐτῆς Χρυσόστομος.

Ἐκ τῆς δράσεως τῶν Ἐθνικῶν ἀνταρτικῶν ὑπό τόν Παῦλον Μελᾶν ἑλληνικῶν δυνάμεων, τῆς συμβολῆς εἰς τήν λειτουργίαν τῶν Σχολείων Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν ὑπηρετούντων εἰς αὐτά ὡς διδασκάλων τῆς Ἐθνικῆς πρό παντός ἐργασίας τῶν Σχολείων καί τῆς ὑποστηρίξεως τῆς Ἐκκλησίας ἐδημιουργήθη ἕνα τεῖχος εἰς τήν βάσιν τοῦ ὁποίου ἀνετράπησαν τά βουλγαρικά σχέδια, διεσώθη ἡ Μακεδονία μας ἐκ τῶν βουλγαρικῶν ὀνύχων καί ἐπεσφραγίσθη διά μίαν ἀκόμη φοράν ἡ Ἑλληνικότης αὐτῆς.

Διδάσκαλοι ὑπηρετήσαντες εἰς τό Σχολεῖον Χωριστῆς ἀπό τοῦ 1900 μέχρι καί τοῦ 1909, μεταξύ τῶν ὁποίων πολλοί ἀξιωματικοί τοῦ Ἑλληνικοῦ στρα|[6]τοῦ, ἦσαν: Κρανᾶς, Πούγκουρας, Χειροῦργος, Ἀντωνίου, Καφετζῆς, Διᾶκος, Παπανικολάου, Χριστίδης, (νῦν ἰατρός εἰς Παρισίους), Νικολαΐδης, Μοκτός, Παπαμιχαήλ, Κλεῖτος, Ἰωαννίδης, Σῖμος, Βασιλόπουλος, Δούκας (οἱ δύο τελευταῖοι ἐκ Χωριστῆς), διδασκάλισσαι δέ Τερψιθέα, Τασίτσα, Ξανθούλα, Φανή καί ἄλλοι. Τῶν μέν διδασκάλων διαφεύγουν τά κύρια ὀνόματα τῶν δέ διδασκαλισσῶν τά ἐπώνυμα.

Ἀμφότερα τά διδακτήρια, εἰς τά ὁποῖα ἐστεγάζοντο τά Σχολεῖα Ἀρρένων καί Θηλέων μέχρι τοῦ 1919, χρονολογίας κατά τήν ὁποίαν ὁριστικῶς περιῆλθον εἰς τό κράτος καί ἐστεγάσθησαν εἰς τό ἐπισκευασθέν μερικῶς τότε νέον τοιοῦτον, τό σημερινόν, ἦσαν μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως ἐφωδιασμένα ἰδίως τό τῶν Ἀρρένων διά Γυμναστηρίου καί γυμναστικῶν ὀργάνων, ἐφάμιλλον τοῦ ὁποίου μόνον εἰς τήν Καβάλαν ὑπῆρχεν. Οὕτω ἐνταῦθα ἐτελοῦντο κατ' ἔτος γυμναστικαί ἐπιδείξεις καί γυμναστικοί ἀγῶνες εἰς τούς ὁποίους ἐλάμβανον μέρος καί νέοι τῆς πόλεως Δράμας καί τῶν γειτονικῶν χωρίων με θαυμασίας ὡς λέγουν ἐπιδόσεις.

Μέχρι τοῦ 1910 τά Σχολεῖα Ἀρρένων καί Θηλέων ἐστεγάζοντο εἰς παλαιά κτίρια εἰς τό κέντρον τῆς κωμοπόλεως καί παρά τήν αὐλήν τῆς ἐκκλησίας, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπῆρχε καί αἴθουσα Ἀναγνωστηρίου, ἔνθα ὑπό τῶν διδασκάλων καί ἄλλων καταλλήλων προσώπων συχνά ἐγίνοντο διαλέξεις παρουσίᾳ καί τῶν ὀλίγων Τούρκων, Ἐθνικοῦ περιεχομένου, κάτωθεν δέ αὐτοῦ ἐστεγάζετο καί ἡ φιλαρμονική τῆς κωμοπόλεως ἡ ὕπαρ-|[7]ξις καί σήμερον τῆς ὁποίας μαρτυροί[*sic pro* «μαρτυρεῖ»] ὑπέρ τῆς προοδευτικότητος τῶν κατοίκων. Μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου οἱ φιλοπρόοδοι κάτοικοι τῆς Χωριστῆς ἔβλεπον, ὅτι τά ὑπάρχοντα δύο παλαιά κτίρια, εἰς τά ὁποῖα ἐστεγάζοντο τά Σχολεῖα ἦσαν ἀνθυγιεινά καί ἀκατάλληλα διά νά στεγάσουν τά τέκνα των. Ἐσκέφθησαν λοιπόν τήν ἀνέγερσιν καταλλήλου διδακτηρίου, εἰς τό ὁποῖον θά ἐστεγάζετο ἐκτός τῶν Σχολείων καί ἐπαγγελματική Σχολή, ἡ ὁποία θά ἠδύνατο νά περιλάβῃ καί τροφίμους τῶν γειτονικῶν χωρίων διά νά προετοιμάζη[*sic* pro «προετοιμάζῃ»] αὐτούς ἐπαγγελματικῶς.

Μετά πολλάς συζητήσεις μεταξύ τῶν κατοίκων διά τήν ἐκλογήν τοῦ χώρου εἰς τόν ὁποῖον θά ἀνεγείρετο τό νέον διδακτήριον, προεκρίθη ὁ πρός ἀνατολάς τοῦ χωρίου γήλωφος[*sic pro* «γήλοφος»] ἰδιοκτησία τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, παραχωρηθείς εὐχαρίστως καί δωρεάν ὑπ' αὐτῆς εἰς τήν Ἐφοροδημογεροντίαν. Ἀμέσως ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τῆς ἀνεγέρσεως διά χρημάτων προερχομένων ἐξ ἐράνων καί ἐξ εἰσφορῶν ἀναλόγως τῆς παραγομένης ὑφ' ἑκάστου παραγωγοῦ ποσότητος καπνοῦ, εὐχαρίστως προσφερομένων. Ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη τῷ 1910 μέ τήν συμπαράστασιν καί φωτεινήν καθοδήγησιν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου τότε Δράμας Χρυσοστόμου καί θά ἀποπερατοῦτο[*sic pro* «ἀπεπερατοῦτο»] τό κτίριον συντόμως παρά τό ὑπερβολικόν τῶν διαστάσεών του, ἐάν

δέν ἐμεσολάβει ὁ ἐκραγείς βαλκανικός πόλεμος κατ' ἀρχάς καί εἶτα ὁ Α΄ Παγκόσμιος. Κατά τό 1913, ὅτε διά πρώτην φοράν ἀπελευθερώνετο ὑπό τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἡ Μακεδονία εὑρέθη τό διδακτήριον ἐν μέρει ἕτοιμον καί ἐστεγάσθησαν εἰς αὐτό |[8] ὀλίγαι τάξεις τῶν Ἀρρένων. Αἱ ἐργασίαι ἀνεκόπησαν πρός στιγμήν διότι τοῦτο περιῆλθεν ἀμέσως εἰς τό Κράτος, τό ὁποῖον λόγῳ τῶν πολεμικῶν γεγονότων δέν ἠδύνατο νά συνεχίσει αὐτάς καί διότι ὁ χρόνος τῆς εἰρηνικῆς περιόδου ἦτο ἐλάχιστος. Τήν ἐποχήν αὐτήν ὑπηρέτησαν εἰς τό σχολεῖον ὡς διδάσκαλοι οἱ: Καραπέπερας, Παπαπαναγιώτου ἐκ Νιγρίτης, Σωκρ. Πεχλιβάνης καί Ἰωάν. Τσαμπάζης ἐκ Χωριστῆς, Κατσούπης, Μπούμπουρας καί Συμεών ἐκ Πραβίου καί ἄλλοι. Δέν ἐπρόφθασεν ὅμως νά συμπληρωθῆ[*sic* pro «συμπληρωθῇ»] ὁλόκληρον σχολικόν ἔτος, ὅτε ἐξερράγη ὁ Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ προσωρινή φυγάδευσις τῆς Ἐλευθερίας ἐκ τῆς Μακεδονίας μας καί ἡ διακοπή τῆς σχολικῆς ἐργασίας, διότι διῆλθεν ἐντεῦθεν ὁ βουλγάρικος ὁδοστρωτήρ, ὁ ὁποῖος προσεπάθησε νά ἐξαφανίσῃ πᾶν τό Ἑλληνικόν.

Καί μετά τήν προσωρινήν ἀποχώρησιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων ἐκ τῆς Μακεδονίας μας καί τήν ἀμείλικτον δίωξιν τῶν κατοίκων αὐτῆς ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* «Βουλγάρων»] οἱ ἀγαπῶντες τήν παιδείαν καί τήν πρόοδον κάτοικοι τῆς Χωριστῆς δέν ἀπηλπίσθησαν. Ἐπανέλαβον καί ἐσυνέχισαν ἐντατικῶς τάς ἐργασίας διά τήν ἀποπεράτωσιν τοῦ διδακτηρίου καί θά ἀπετελείωνον ἀσφαλῶς τοῦτο ἐάν οἱ ἀπαίσιοι Βούλγαροι δέν ἀπέστειλαν[*sic pro* «ἀπέστελλον»] εἰς τήν ὀμηρίαν τούς ἄρρενας κατοίκους τῆς κωμοπόλεως ἀπό 16 μέ 50 ἐτῶν περί τούς 455, ἐξ'[*sic pro* «ἐξ»] ὧν[*sic pro* «ὧν»] μόνον 35 ἐπέστρεψαν μετά πολύμηνον ἐργασίαν εἰς καταναγκαστικά ἔργα, ἐργαζόμενοι ὑπό τάς πλέον ἀπανθρώπους συνθήκας, |[9] νήστεις καί συνεχῶς στερόμενοι, ἀνάπηροι ὅλοι σωματικῶς.

Κατά τό 1919, ὅτε ὁριστικῶς πλέον ἀπηλευθερώθη ἡ Μακεδονία μας, τό διδακτήριον εὑρέθη ἡμιτελές βεβαίως, ἠδύνατο ὅμως νά στεγάσει ἀμφότερα τά Σχολεῖα Ἀρρένων καί Θηλέων. Αἱ ζημίαι αἱ ὁποῖαι ἐπροξενήθησαν εἰς αὐτό ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* «Βουλγάρων»] ἦσαν: ἀφαίρεσις πατωμάτων, ὑελοστασίων, ὑελοπινάκων, καί χρησιμοποίησις τούτου πρό<ς> τῆς ὑπ' αὐτῶν καταστροφῆς ὡς συνεργείων καί λοιπῶν ἐξαρτημάτων τοῦ στρατοῦ των. Μετά τάς ἀμέσους ἐπισκευάς ὑπό τῶν κατοίκων, ἐστεγάσθησαν τό αὐτό ἔτος τά Σχολεῖα καταλαβόντα τό μέν τῶν Ἀρρένων τήν ἀνατολικήν πλευράν τοῦ διδακτηρίου, τό δέ τῶν Θηλέων τήν δυτικήν.

Τά παλαιά κτίρια, εἰς τά ὁποῖα ἐστεγάζοντο πρότερον τά Σχολεῖα ἐχρησιμοποιοῦντο, μετά τήν στέγασιν αὐτῶν εἰς τό νέον διδακτήριον τό μέν τῶν Ἀρρένων ὡς ἀποθήκη ἑνός γεωργικοῦ συνεταιρισμοῦ, τό δέ τῶν Θηλέων ἀρχικῶς ὡς γραφεῖον ταχυδρομείου, μετά τήν κατάργησιν δέ τούτου ὡς ἀστυνομικόν κατάστημα. Ἐκ τούτων τό μέν πρῶτον ἐπυρπολήθη ὑπό ἀγνώστων, διότι ἐντός αὐτοῦ ἦσαν ἀποθηκευμένα ἐπεξεργασμένα καπνά τῶν ἐνταῦθα καπνοπαραγωγῶν ὑπερβολικά, λόγῳ τῆς καπνικῆς κρίσεως τοῦ 1931-1932, χρεωμένα εἰς τήν τράπεζαν, τῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν μή δεχομένων τότε τήν ἀσφάλισιν τοῦ κτιρίου λόγῳ παλαιότητος αὐτοῦ, τό δέ δεύτερον κατεδαφίσθη ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* «Βουλγάρων»], κατά τήν πρόσφατον ὑπ' αὐτῶν κατοχήν τῆς Ἀνατολικῆς |[10] Μακεδονίας, μέ τήν δικαιολογίαν, ὅτι ἤθελον νά δημιουργήσουν ἐκεῖ κεντρικήν πλατείαν!!!

Τό νέον διδακτήριον, κολοσσιαῖον καί μεγαλοπρεπές εὐκρινῶς διακρινόμενον ὑπό τοῦ διερχομένου τήν δημοσίαν ὁδόν ἐκ Δράμας πρός Καβάλαν καί τἀνάπαλιν, δημιούργημα ἐξ ὁλοκλήρου τῶν ἀγαπώντων τήν παιδείαν καί τόν πολιτισμόν κατοίκων τῆς Χωριστῆς ἀνειγέρθη[*sic pro* «ἀνηγέρθη»] ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἀνωτέρω ἀναφέρομεν, ἀμιλλωμένων[*sic pro* «ἀμιλλωμένων»] μετά τῶν κατοίκων τῶν γειτονικῶν χωρίων εἰς τήν [*lacuna 9 περίπου γραμμάτων*] τοιούτου κολοσσοῦ, διά χρημάτων εὐχαρίστως καί προθύμως ὑπ' αὐτῶν προσφερθέντων. Τό κράτος ἐλάχιστα ἐβοήθησεν εἰς τήν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ. Οὕτω κατά τό 1932-1933 διετέθη ὑπό τοῦ Κράτους τό ποσόν τῶν δραχμῶν διακοσίων πεντήκοντα χιλιάδων (250.000). Ἐξ αὐτῶν μόνον αἱ 200.000 κατηναλώθησαν διά τήν ἐπίστρωσιν τῆς μεγάλης αἰθούσης διά πλακῶν καί τήν κατασκευήν τῆς ὀροφῆς αὐτῆς. Αἱ ὑπόλοιποι 50.000 χιλ. ἀπεσπάσθησαν καί ἀπεδόθησαν εἰς τό Σχολεῖον Γραμμένης. Κατά τό 1946, διετέθη ὑπό τοῦ Κράτους τό ποσόν τῶν 4.000.000 δραχμῶν, διά τῶν ὁποίων ἐπανετοποθετήθησαν οἱ ἀφαιρεθέντες ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* «Βουλγάρων»] ὑελοπίνακες καί ἐπεσκευάσθησαν τά δάπεδα τῶν παραδόσεων καταστραφέντα ὑπό τῶν ἰδίων κατά τήν ἐδῶ παραμονήν των. Ἀργότερον καί κατά τό 1949 κατώρθωσεν ἡ Σχολική μας Ἐφορεία νά ἀποσπάσῃ παρά τοῦ κράτους τό ποσόν τῶν 120 ἑκατομμυρίων δραχμῶν διά τοῦ ὁποίου ἐθεραπεύθησαν πολλαί ζημίαι ἐπενεχθεῖσαι εἰς τό διδακτήριον ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* Βουλγάρων]. Τά ὑελοστάσια καί αἱ ἐξωτερικαί θύραι ἐκ τοῦ καιροῦ |[11] καί πρό παντός τῆς κακῆς συντηρήσεως κατά τήν κατοχήν εἶχον καταστραφῆ. Τά δάπεδα ὅλων τῶν αἰθουσῶν τῶν παραδόσεων χρησιμοποιουμένων ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* Βουλγάρων] ὡς συνεργεῖα τοῦ στρατοῦ των σαγματοποιεῖα, πεταλωτήρια καί ὡς αἴθουσαι στρατωνισμοῦ ἀρκετοῦ στρατοῦ, εἶχον φθαρῆ μέχρι τοιούτου σημείου, ὥστε δέν ἠδύναντο νά χρησιμοποιηθοῦν ἀμέσως μετά τήν ἀπελευθέρωσιν ἄνευ ἐπισκευῆς διότι ὑπῆρχε κίνδυνος δημιουργίας δυστυχημάτων εἰς τούς μαθητάς κατά τήν χρῆσιν αὐτῶν. Πάντα ταῦτα ἀντικατεστάθησαν διά καινουργοῦς μέν ξυλείας τά δάπεδα τῶν αἰθουσῶν καί τά ὑελοστάσια, διά τσιμέντου δέ αἱ κλίμακες καί οἱ διάδρομοι τοῦ ἄνω ὀρόφου.

Τό ὡς ἄνω ὑπό τοῦ Κράτους διατεθέν ποσόν τῶν 120 ἑκατομμυρίων ἐπήρκησε[*sic pro* «ἐπήρκεσε»] μόνον διά τήν θεραπείαν ὀλίγων ἐκ τῶν πολλαπλῶν ἀναγκῶν τοῦ διδακτηρίου, τόσων ὥστε νά καταστῆ[*sic pro* «καταστῇ»] τοῦτο χρησιμοποιήσιμον καί κάπως ἀκίνδυνον διά τήν εἰς αὐτό φοίτησιν τῶν μαθητῶν.

Ἡ ἐνεστῶσα τοῦ διδακτηρίου καταστάσις δέν δύναται νά χαρακτηρισθῇ οὔτε καλή οὔτε κακή, ἀλλά μᾶλλον ὑποφερτή μέχρις ἐπιτεύξεως ὡρισμένων καί ἀπαραίτητων ἐργασιῶν.

Διά νά καταστῆ[*sic pro* «καταστῇ»] τοῦτο μεγαλοπρεπές καί ἐπιβλητικόν οἷον τό ἐφαντάσθησαν οἱ θεμελιωταί αὐτοῦ καί διά νά ἐκπληρώνῃ τούς ὅρους τῆς ὑγιεινῆς καί παιδαγωγικῆς ἑνός συγχρόνου διδακτηρίου, ἀπαιτοῦνται πολλαί ἐργασίαι εἰς αὐτό. Οἱ βοηθητικοί αὐτοῦ χῶροι, |[12] ὡς τό προαύλιον εἶναι περιορισμένοι καί ἀνεπαρκεῖς. Ἐλλείπει παντελῶς ἡ διασφάλισις τῆς τεραστίας αὐτῆς κρατικῆς περιουσίας, διότι στερεῖται περιφράξεως τῆς ὀλίγον ἀνεπαρκοῦς ὡς ἀνωτέρω λεγόμεν, αὐλῆς, ἕνεκα τῆς ὁποίας πολλαί ζημίαι εἰς τούς ὑελοπίνακας κατά τούς μῆνας τῶν θερινῶν διακοπῶν καί κατά τάς ἡμέρας καί ὥρας ἀργίας τοῦ Σχολείου ἐπέρχονται. Τά ἀποχωρητήρια εἶναι ἡμιτελῆ. Ἐσωτερικαί δέ ἐλλείψεις ὑπάρχουν πολλαί. Ὁ ὁπλισμός τοῦ Σχολείου εἰς ἐποπτικά μέσα

διδασκαλίας ἐλλείπει παντελῶς. Τά ἔσοδα τοῦ σχολικοῦ ταμείου, μετά τήν ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* Βουλγάρων] καταστροφήν τῶν ἀκινήτων του, ἐξ ὧν εἰσέπραττε ὀλίγα χρήματα, διά τῶν ὁποίων ἀντιμετώπιζεν[*sic pro* «ἀντεμετώπιζεν»] ἐν μέρει τήν συντήρησιν τοῦ διδακτηρίου, σήμερον ἐλλείπουν. Ἀλλά καί ἡ Κοινότης ἀπό τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους, δέν δύναται νά ἐνισχύσει τά σχολικά ταμεῖα δεσμευομένη ἐκ τοῦ νόμου 1910/52. Αἱ Κοινότητες ἦσαν ἐκεῖναι εἰς τά καπνοπαραγωγικά μέρη, αἱ ὁποῖαι συνετήρουν καί ἐνίσχυον κυρίως τά Σχολεία. Σήμερον ὅμως μετά δυσκολίας ἀντιμετωπίζουν τά τῆς διοικήσεώς των. Τά Σχολεῖα δέν ἐκπληρώνουν τόν προορισμόν των μόνον ἐάν δύνανται ν' ἀντικαθιστοῦν τούς κατ' ἔτος καί κατά τήν διάρκειαν τοῦ θέρους θραυομένους ὑελοπίνακας, καί ἐάν προβαίνουν εἰς τόν τακτικόν ὑδροχρωματισμόν τῶν παραδόσεων κατά τήν ἀρχήν ἑκάστου σχολικοῦ ἔτους. Ἀπαιτοῦνται ἐργασίαι πολύ σπουδαιότεραι καί συντελεστικαί τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπάρξεως καί λειτουρ-|[13]γίας αὐτῶν.

Ἡ ὕπαρξις σχολικῆς βιβλιοθήκης πρός παρακολούθησιν τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης διά προμηθείας ὑπ' αὐτῶν [*sc.* τῶν Σχολείων] συγχρόνων παιδαγωγικῶν συγκραμμάτων[*sic pro* «συγγραμμάτων»] καί περιοδικῶν ἡ ἵδρυσις μαθητικῆς τοιαύτης καί ὁ τακτικός αὐτῆς ἐφοδιασμός διά καταλλήλων παιδικῶν μορφωτικῶν ἀναγνωσμάτων, ἡ δημιουργία σχολικοῦ κήπου διά τήν ἐκ τοῦ φυσικοῦ παρακολούθησιν τῆς ζωῆς τῶν φυτῶν ὑπό τῶν μαθητῶν, ἡ προμήθεια ἐποπτικῶν μέσων διδασκαλίας πρός συλλογήν ἀφθόνων ἐποπτειῶν καί ἡ δημιουργία εὐχαρίστου σχολικοῦ περιβάλλοντος ἐκ τῆς καλῆς ἐμφανίσεως τοῦ διδακτηρίου καί χαρούμενης ζωῆς εἰς ἕκαστον Σχολεῖον, εἶναι αἱ προϋποθέσεις ἐκεῖναι, ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ὁποίων θά μᾶς ἐπιτρέψη[*sic pro* «ἐπιτρέψῃ»] νά ἀποφανθῶμεν ὅτι τό Σχολεῖον ἐκπληρώνει τόν προορισμόν του καί ὅτι ἡ κατάστασίς του, ἑπομένως, εἶναι ἱκανοποιητική.

Κατά τήν προέκτασιν τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ αὐλείου χώρου ὑπάρχει σχολικός κῆπος, ἱδρυθείς μόλις τό παρελθόν ἔτος. Ἡ ἔκτασις αὐτοῦ εἶναι ὀκτακόσια περίπου τετραγωνικά μέτρα. Τό παρελθόν σχολικόν ἔτος ἐφυτεύθησαν ὑπό τῶν μαθητῶν περί τά 25 ὀπωροφόρα δένδρα καί ἐκαλλιεργήθησαν ὑπό τῶν ἰδίων ἀρκετά φυτά. Ἐφέτος αἱ ἐργασίαι εἰς αὐτόν περιωρίσθησαν εἰς τήν περιποίησιν τῶν κατά τό παρελθόν φυτευθέντων δένδρων καί εἰς τήν καλλιέργειαν ὀλίγων ἄλλων φυτῶν καί ἀνθέων, διότι ὁ κῆπος ἀνεσκάφη διά τήν δι' αὐτοῦ διέλευσιν τοῦ κεντρικοῦ ἀγωγοῦ |[14] ὑδρεύσεως. Εἰς τό Σχολεῖον μας δέν ἔφθανε τό νερό τῆς δεξαμενῆς διότι ὁ κεντρικός ὑδραγωγός διήρχετο μακράν τοῦ Σχολείου. Αὐτός ἦτο ὁ λόγος τῆς μή ἱδρύσεως σχολικοῦ κήπου κατά τά παρελθόντα ἔτη. Μόνον κατόπιν διαβημάτων τῆς Ἐφορείας μας, εἰς τήν Κοινότητα καί εἰς τήν Νομαρχίαν Δράμας διά τήν ἀντικατάστασιν τοῦ δικτύου ὑδρεύσεως καί τήν διέλευσιν τοῦ κεντρικοῦ ἀγωγοῦ πλησίον τοῦ Σχολείου, ἐπετεύχθη ἡ ὕδρευσις αὐτοῦ.

Σχολική Βιβλιοθήκη ὑπῆρχε προπολεμικῶς ἀριθμοῦσα περί τούς 500 τόμους διαφόρων βιβλίων παιδαγωγικῶν, ἐπιστημονικῶν, ἐγκυκλοπαιδικῶν καί πολλῶν παιδαγωγικῶν περιοδικῶν. Πάντα ὅμως ταῦτα ἀνηρπάγησαν ὑπό τῶν βουλγάρων[*sic pro* «Βουλγάρων»] καί κατεστράφησαν διότι εὐθύς ἀμέσως μετά τήν κατάληψιν τῶν μερῶν αὐτῶν ἤρχισαν τήν καταστροφήν καί τήν ἐξαφάνισιν τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου καί παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ. Μετά τήν ἀπελευθέρωσιν ἀνεδιοργανώθη αὕτη πλουτισθεῖσα δι' ὀλίγων βιβλίων. Παρά τήν ἀπόφασιν, τήν ὁποίαν ἔχομεν λάβει νά ἐφοδιάσωμεν

αὐτήν δι' ὅσων τό δυνατόν περισσοτέρων βιβλίων, δέν ἠδυνήθημεν νά ἐκτελέσωμεν αὐτήν, λόγῳ τῆς μή ὑπάρξεως πόρων καί τῆς ὑψηλῆς τιμῆς, εἰς τήν ὁποίαν προσφέρονται τά βιβλία. Ὁ ἀριθμός τῶν ὑπαρχόντων σήμερον βιβλίων εἰς τήν βιβλιοθήκην ἀνέρχεται εἰς (80) ὀγδοήκοντα περίπου.

Μαθητική βιβλιοθήκη δέν ὑπάρχει πρός τό παρόν διά τήν ἰδίαν αἰτίαν, τῆς ἐλλείψεως δηλονό-|[15]τι χρημάτων. Καθ' ὁμολογίαν τῶν ὀλίγων ὑπερηλίκων, μαθητῶν τοῦ Σχολείου κατά τήν πρό τοῦ 1909 περίοδον, ἀναφέρεται ὅτι ὑπῆρξεν εἷς ὁμογενής ἐκ Χωριστῆς ὅστις μετέβη καί ἐγκατεστάθη εἰς Σμύρνην διά νά διδάξῃ τούς ἐκεῖ κατοίκους τήν καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ, ὀνομαζόμενος Στέργιος Μιχαηλίδης. Ἐκεῖ ἠσχολήθη ἀμέσως καί μέ τό καπνεμπόριον καί ἐξ αὐτοῦ ἀπέκτησεν ἀρκετόν πλοῦτον. Δέν ἐλησμόνησεν ὅμως καί μετά τήν ἀπόκτησιν μεγάλης περιουσίας τήν ἰδιαιτέραν του Πατρίδα. Γνωρίζων ὅτι εἰς αὐτήν ἐλειτούργη[*sic pro* «ἐλειτούργει»] Ἀναγνωστήριον καί πλησίον αὐτοῦ τά Δημοτικά Σχολεῖα τοῦ χωρίου του, ἀπέστελλε διαρκῶς καί δωρεάν βιβλία καί περιοδικά εἰς τήν ἑλληνικήν γλῶσσαν καί Πατριωτικοῦ περιεχομένου, ὡς καί χρήματα διά τούς μικρούς καί ἀπόρους μαθητάς.

Ἐπίσης ὁ ἀείμνηστος Ἐθνομάρτυς Μητροπολίτης Δράμας καί ἀργότερον Σμύρνης Χρυσόστομος, μέ τήν ἄοκνον ἐργασίαν διά τήν πνευματικήν ἐξύψωσιν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ καί τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας, συνετέλεσε τά μέγιστα εἰς τήν ἵδρυσιν τοῦ περικαλλοῦς ἐνταῦθα ναοῦ καί τήν θεμελίωσιν τοῦ καλλιμαρμάρου καί μεγαλοπρεποῦς διδακτηρίου. Ἐργαζόμενος ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ὑπέρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἔθνους ἐκίνησε πολλάκις τό μῖσος τῶν Τούρκων καί πρό παντός τῶν βουλγάρων[*sic pro* «Βουλγάρων»] με τάς ἐνεργείας τῶν ὁποίων παρά τῇ Τουρκικῇ Κυβερνήσει μετετέθη εἰς Σμύρνην, ὅπου ἐξηκολούθησε τήν Ἐθνι-|[16]κήν του δρᾶσιν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ μαρτυρικός του θάνατος.

Διδάσκαλοι ὑπηρετήσαντες εἰς τό ἐνταῦθα Σχολεῖον ἀπό τοῦ 1919 ἔτους τῆς ὁριστικῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Μακεδονίας μέχρι τοῦ 1929 ἔτους τῆς μικτοποιήσεως τῶν Σχολείων Ἀρρένων καί Θηλέων εἰς μικτά τοιαῦτα τῆς διατηρήσεως ὅμως τῆς αὐτοτελείας τῶν δύο ἐνταῦθα Σχολείων εἰς 1ον καί 2ον ἦσαν: 1) Σωκρ. Πεχλιβάνης, 2) Ἰωάν. Τσαμπάζης, ἀμφότεροι ἐκ Χωριστῆς, ἐξ ὧν[*sic pro* ὧν] ὁ δεύτερος ἐπιζῇ σήμερον καί εἶναι ἰατρός ἐνταῦθα. Ὁ πρῶτος ἦτο καί ἄριστος μουσικός, καλλιγράφος καί δεξιοτέχνης εἰς τό ἠχογραφεῖν καί ζωγραφίζειν, 3) Σωκρ. Τσέκας, ἐκ τῆς περιφερείας Σπάρτης, 4) Χρῖσ. Πολυμονᾶκος ἐκ τῆς ἰδίας περιφερείας, 5) Μιχ. Γεωργίου ἐκ Κύπρου νῦν συνταξιοῦχος ἐν Δράμᾳ, 6) Βασ. Κυριλλίδης ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας συνταξιοῦχος ἐπίσης, 7) Παν. Καλογερόπουλος ἐκ Μεσσηνίας ὑπηρετῶν ἤδη εἰς τήν ἰδιαίτεραν του Πατρίδα, 8) Χρῖσ. Ἀνδροῦτσος ὑπηρετῶν εἰς Ἅγ. Ἀθανάσιον Δράμας, 9) Ἄννα Ἀθανασιάδου, προπολεμικῶς μετατεθεῖσα εἰς περιφέρειαν Χαλκίδος, 10) Μελπ. Παπανικολάου συνταξιοῦχος εἰς Δράμαν, 11) Εἰρ. Ράγκου ἐκ Σερρῶν, 12) Καλλιόπη Μήτσου ὑπηρετοῦσα σήμερον εἰς Δράμαν καί ἄλλοι. Ἀπό τοῦ 1929 καί μέχρι σήμερον ὑπηρέτησαν ὡς διδάσκαλοι: 1) Δημ. Γεροπάνος ἐκ τῆς περιφερείας Μεσολογγίου ὑπηρετῶν εἰσέτι ἐνταῦθα, 2) Κων. Στρατῆς ἐξ Ἀμφικλείας ὑπηρετῶν ἐκεῖσε 3) Θεόφ. Παρχαρίδης |[17] συνταξιοῦχος εἰς Δράμαν 4) Ἀντ. Ἀνδριανάκης ἐκ Κρήτης ὑπηρετῶν εἰς Σέρρας 5) Γεώρ. Σαραντόπουλος ἐκ Τριπόλεως μετατεθείς προπολεμικῶς εἰς Χαλκίδα 6) Βίκ. Παπαδόπουλος ὑπηρετῶν εἰς Δράμαν, 7) Σπυρ. Κούρτης ἐκ Λευκάδος μετατεθείς καί οὗτος προπολεμικῶς εἰς τήν ἰδιαιτέραν τοῦ Πατρίδα, 8) Μαρία Γραμμενίδου,

συνταξιοῦχος εἰς Ἀθήνας, 9) Μαρ. Κων/ντινίδου ὑπηρετοῦσα νῦν (εἰς) Καισαριανήν Ἀθηνῶν, 10) Λουΐζα Βοβολίνη ἐκ Κέρκυρας ὑπηρετοῦσα νῦν εἰς Ἀργυράδες Κερκύρας, 11) Ροζίνα Τσουκαλᾶ ἐκ Κερκύρας ἀποθανοῦσα κατά τήν κατοχήν εἰς Σπάρτην, 12) Ἄννα Στέφου, 13) Κων. Ἀναστασιάδης, 14) Εὐαγγ. Εὐαγγελίδου, 15) Μαρία Καπετανδημητρίου, 16) Παρασκευή Κασιμίδου, 17) Εὐριπ. Χατζίκας συνταξιοῦχος εἰς Θεσ/νίκην καί ἐν ἀποσπάσει καί κατά διάφορα χρονικά διαστήματα οἱ συνάδελφοι Ἀλέξ. Λαζαρίδης, Κυριακή Πανίδου καί ἄλλοι.

Κατά τό πρό τοῦ 1929 διάστημα Διευθυνταί ὑπῆρξαν οἱ: Σωκρ. Πεχλιβάνης, Βασίλ. Κυριλλίδης, Μιχ. Γεωργίου καί ἄλλοι, ἀπό δέ τοῦ 1930 καί ἐντεῦθεν οἱ Παν. Καλογερόπουλος, Θεόφ. Παρχαρίδης, Βίκ. Παπαδόπουλος, Ἀντών. Ἀδριανάκης, Εὐρ. Χατζίκας καί ἀπό τοῦ 1940 ὁ Δημ. Γεροπάνος, ὅστις ἀνέλαβε τήν Διεύθυνσιν τοῦ 1ου Σχολείου κατά τό 1945.–

Τό διδακτήριον τῆς Χωριστῆς ἐνιαῖον δι' ἀμφότερα τά λειτουργοῦντα εἰς αὐτό σήμερον |[18] 1ον καί 2ον Δημοτικά Σχολεῖα, διά νά προβάλῃ ἐπιβλητικόν καί μεγαλοπρεπές, οἷον τό ἐφαντάσθησαν οἱ τό πρῶτον συλλαβόντες τήν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεώς του, δέον νά ἐπέλθουν πολλαί ἐργασίαι συμπληρώσεως καί ἀποπερατώσεως αὐτοῦ. Ὡς ἔχει σήμερον δέν δύναται νά τηρηθῇ καθαριότης ἐσωτερικῶς, ἀπαραίτητον προσόν δι' ἕν σύγχρονον Σχολεῖον, οὔτε καί διασφάλισις τοῦ ὅλου κτιρίου, τεραστίας περιουσίας τοῦ κράτους δημιουργηθείσης ὑπό τῶν φιλοπροόδων καί ἀγαπώντων τῆς[*sic pro* «τήν»] Παιδείαν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως Χωριστῆς.–

Πρός τήν κατεύθυνσιν αὐτήν τῆς ἀποπεράτωσεως τοῦ διδακτηρίου δέον νά στραφῶσιν αἱ προσπάθειαι καί ἐνέργειαι τῶν Σχολικῶν Ἐφοριῶν[*sic pro* «Ἐφορειῶν»] τῶν διδασκάλων καί γενικά ὅλων ἐκείνων τῶν παραγόντων οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦν τήν Παιδείαν. Πρώτη φροντίς αὐτῶν ἄς εἶναι ὁ περιορισμός τοῦ αὐλείου χώρου διά περιφράξεως, ἵνα διασφαλισθη[*sic pro* «διασφαλισθῇ»] ἡ κληρονομηθεῖσα τεραστία κρατική περιουσία καί ἀποφευχθοῦν οἱ κατ' ἔτος προσγενόμεναι ἐκ τῆς μή ὑπάρξεως ἀσφαλείας τοῦ διδακτηρίου ζημίαι. Μετά ἡ ἀσβεστόχρισις τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ ὅλου κτιρίου διά νά προκαλῆ[*sic pro* «προκαλῇ»] τόν σεβασμόν καί τήν ἐπιβολήν εἰς τούς μαθητάς, τούς ἐπισκέπτας καί εἰς πάντα θεώμενον τοῦτο καί ἐκ τοῦ μακρόθεν ἀκόμη. Ἀφοῦ συντελεσθοῦν αἱ ἀνωτέρω ἐργασίαι ἄς ἐπιληφθοῦν τοῦ ἄλλου ἐπίσης σοβαροῦ ἔργου, |[19] τοῦ ἐσωτερικοῦ δηλονότι ἐξοπλισμοῦ τοῦ Σχολείου δι' ἐποπτικῶν μέσων καί τοῦ μετά σπατάλης, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ[*sic pro* «ἐπιτραπῇ»], πλουτισμοῦ τῆς Σχολικῆς καί Μαθητικῆς Βιβλιοθήκης

Ἐν Χωριστῇ τῇ 25-5-53

Ὁ Διευθυντής τοῦ Σχολείου

(*Υπογραφή*)

Δημήτριος Γεροπάνος

Σύμβολα

( )	Προσθήκη απαραίτητης λέξης ή λέξεων που παρέλειψε ο συντάκτης
< >	Διαγραφή μη απαραίτητης λέξης ή λέξεων που χρησιμοποίησε ο συντάκτης
[*lacuna…*]	[*κενό…*]

[*sic pro* «…»]	[*Έτσι αντί του* (ορθού) «…»]
sc.	*scilicet* (= δηλαδή)
|[1-19]	Αλλαγή σελίδας στο χειρόγραφο